

EGMOND AAN ZEE VROEGER EN NU

door

P. Recourt

De afgelopen decennia heeft de fauna voor de Nederlandse kust diverse opmerkelijke veranderingen ondergaan. Iedere trouwe bezoeker van de Nederlandse stranden zal dit kunnen beamen. Vooral op het gebied van de Mollusca zijn de veranderingen duidelijk. Het verdwijnen van onder andere de Kokkel en de komst van de Amerikaanse Zwaardschede zullen een ieder bekend zijn. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van strandvondsten van verse mollusken en/of lege verse schelpen op het strand van Egmond aan Zee in de periode 1976 tot en met 1985 in vergelijking met de periode 1994 tot en met 1997.

Het strand van Egmond aan Zee

Het gebied waarover dit artikel gaat, loopt van enkele kilometers ten noorden van Egmond aan Zee (paal 35.000) tot enkele kilometers ten zuiden er van (paal 42.500). Mogelijk komt deze arbitraire indeling niet geheel overeen met de gemeentegrenzen. Het hele stuk bestaat uitsluitend uit zandstrand. Er zijn geen strekdammen of pieren aanwezig. De afgelopen jaren is voornamelijk het traject van paal 38.500 (zuidafgang Egmond aan Zee) t/m paal 41.500 afgelopen. Het Egmondse strand is 'besmet' met materiaal van de diverse zandsuppleties, over een traject vanaf Bergen aan Zee tot aan paal 39.500/40.000, ten zuiden van Egmond aan zee. Ter hoogte van dit punt staat een meetstation van Rijkswaterstaat. Het is waarschijnlijk dat de stroming aldaar het suppletiemateriaal niet toestaat nog zuidelijker aan te spoelen.

1976-1985: licht materiaal

Vooraf na wind uit oostelijke richting waren er in deze periode regelmatig velden met veenbrokjes aanwezig. Hierin konden veel soorten algemeen in verse toestand worden aangetroffen, waaronder: Tere platschelp *Tellina tenuis*, Rechtsgestreepte platschelp *Tellina fabula*, Nonnetje *Macoma balthica* en de Witte dunschaal *Abra alba*. Alleen bij de Witte dunschaal staat in mijn aantekeningen vermeld dat ze levend werden aangetroffen (1982). Driemaal is vers materiaal van de Sabelschede *Phaxas pellucidus* gevonden: twee doubletten met vleesresten en één losse klep (allemaal in 1984). Een andere leuke vondst is die van een levend doubletje van de Wijde mantel *Aequipecten opercularis* tussen veenbrokjes die tussen golfribbels lagen. De bijzonderheid ligt in het tijdstip van de vondst: mei 1976 tijdens een zonnige stranddag. Een relatie met het transport via een drijvend voorwerp ligt hierdoor niet voor de hand. In november en december 1984 spoelden duizenden juveniele doubletjes aan van de Halfgeknotte strand-schelp *Spisula subtruncata*. Dat dit niet iets is van de laatste tijd, valt af te leiden uit een brok schelpenbreccie (versteend stuk zand met schelpen), waarin eveneens een broedval van voor-noemde soort aanwezig is.

1976-1985: grof materiaal

Met 'grof materiaal' worden de aanspoelselbanken bedoeld die voornamelijk bestaan uit oude Kokkels *Cerastoderma edule* en Halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*. Zowel tussen dit grof materiaal als gewoon 'los' op het strand, konden indeze periode vele soorten in verse toestand worden aangetroffen. Van de Grote zwaardschede *Ensis arcuatus* (leeg: 1981) en de Brede kleine zwaardschede *Ensis ensis phaxoides* (leeg: 1982) bevinden zich nog exemplaren uit die periode in mijn collectie. Het materiaal van het Kleine tafelmesheft *Ensis minor* (leeg: 1976) is niet heel vers, maar bevat nog wel resten van de opperhuid. Verse dubletten/kleppen van de Slanke kleine zwaardschede *Ensis ensis ensis* zijn mij niet bekend. Volwassen dubletten van Tapijtschelpen *Venerupis senegalensis* waren eveneens geen uitzondering (1977 t/m 1981). Alleen in 1978 één exemplaar met vleesresten. Ook konden toen regelmatig dubletten worden aangetroffen van de Kokkel *Cerastoderma edule* (levend: 1977), de Amerikaanse boommosse *Petricola pholadiformis* (levend: 1982), de Grote strandschelp *Macra corallina cinerea* (levend: 1981), de Strandgaper *Mya arenaria* (vleesresten, 1977/1981/1982) en de Afgeknotte gaper *Mya truncata* (levend, compleet met siphobuis: 1980; leeg: 1982). Een massale stranding van levende exemplaren van de Grote strandschelp *Macra corallina cinerea* kan ik mij nog herinneren. Dit was echter nog vóór 1976. Minder algemeen waren het Zaagje *Donax vittatus* (leeg: 1985) en de Venusschelp *Chamelea striatula* (leeg: 1976; levend: 1979/1983). Slechts enkele dubletten werden gevonden. Een andere uitzondering is de Stevige strandschelp *Spisula solida*. Slechts éénmaal werd een dublet met vleesresten aangetroffen (1976). De Mossel *Mytilus edulis* en de Halfgeknotte strandschelp *Spisula subtruncata* konden regelmatig in levende toestand worden aangetroffen.

Sporadische vondsten 1992

In de periode 1986-1993 werd het strand niet regelmatig bezocht. De volgende vondsten (1992) bevinden zich in mijn collectie:

- Glanzende tepelhoren *Euspira nitida* februari 1992: 1 levend. (Twee dagen later 31 levende exemplaren bij Velsen-Noord).
- Amerikaanse zwaardschede *Ensis americanus* (eerste vondst maart 1992).

1994-1997: licht materiaal

Velden met licht materiaal, rijk aan horentjes en kleine tweekleppigen, zijn tegenwoordig een zeldzaamheid op het Egmondse strand. Met uitzondering van 27 februari 1996. In het betreffende aanspoelsel werden de gangbare soorten aangetroffen (Tere plat-schelp, Rechtsgestrepte plat-schelp, Nonnetje en Witte dunschaal), inclusief één jong dublet van de Tapijtschelp en eveneens één jong dublet van de Stevige strandschelp *Spisula solida*. Ook in 1994 en 1995 is licht materiaal met tweekleppigen aangetroffen in november 1994 vijftien jonge dubletten van de Tapijtschelp, in februari 1995 nog één jong dublet. In dezelfde periode zijn ook tientallen dubletten van de Tapijtschelp gevonden in Velsen-Noord (ten zuiden van Wijk aan Zee), waaronder levende en volwassen exemplaren! Recentelijk, in november 1997 werd verder nog één levend

doublet van de Witte dunschaal gevonden. De afname van het lichte aanspoelsel heeft uiteraard een duidelijke invloed op de mate waarin bepaalde soorten kunnen worden gevonden. De Sabelschede *Phaxas pellucidus* heeft zich dan ook niet meer vertoond.

1994-1997: grof materiaal

Het aantal verse soorten dat momenteel aanspoelt is beperkt. Zo zijn de eerder genoemde *Ensis*-soorten, de Kokkel, de Amerikaanse boommosseel, de Strandgaper, de Afgeknotte gaper en de Grote strandschelp tot op heden niet meer in verse toestand gevonden. Hetzelfde geldt voor het Zaagje en de Venusschelp.

De Amerikaanse zwaardschede *Ensis americanus* daarentegen, is één van de meest algemene soorten van het Egmondse strand geworden. Een andere nieuwkomer is de Portugese/Japanse oester *Crassostrea angulata/gigas*, waarvan in 1997 een doublet werd aangetroffen in de vloedlijn. Al eerder zijn verse doubletten van deze soort aangetroffen bij Velsen-Noord. De Mossel en de Halfgeknotte strandschelp lijken nooit te zijn verdwenen. Ook nu worden nog regelmatig levende exemplaren aangetroffen. De Tapijtschelp lijkt weer te zijn teruggekeerd (zie 1994-1997: licht materiaal). De Stevige strandschelp *Spisula solida* lijkt zelfs algemener dan vroeger: vijf doubletten waarvan één nog met het dode dier zijn in 1996 aangetroffen tegen één doublet met vleesresten 20 jaar eerder. Opmerkelijk in deze periode is een vondst van een verse klep van de Platte slijkgaper *Scrobicularia plana*. De klep was nog gedeeltelijk voorzien van het periostracum. Omdat er ook een vers aandoende klep van de Oester *Ostrea edulis* werd gevonden en er veel kotters voor de kust voeren, bestaat het vermoeden dat de schelpen van deze schepen afkomstig zijn.

1994-1997: autochtoon

Egmond aan Zee kent tenminste één autochtone mollusk, de Mossel *Mytilus edulis*. Een boei van Rijkswaterstaat die voor de kust van Egmond aan Zee had gefunctioneerd, was losgeslagen en op het strand beland. De boei was bevolkt door honderden levende Mossels.

Conclusie

De in dit artikel beschreven waarnemingen geven een indruk van de verandering in het aanspoelen van vers materiaal van een aantal soorten tweekleppigen in de periode van 1976 t/m 1985 in vergelijking met 1994 t/m 1997. Soorten die in de periode 1976 t/m 1985 nog vers, al dan niet levend, zijn gevonden worden tegenwoordig niet meer aangetroffen. Daarentegen zijn enkele soorten nieuw en anderen weer op hun retour. Ook het type aanspoelsel is veranderd. Zelden worden er veldjes met licht materiaal dat rijk is aan horentjes en kleine tweekleppigen aangetroffen.

Summary

An overview is given of molluscs, found on the beach of Egmond aan Zee, the Netherlands, in the years 1976-1985. A comparison is made with the years 1994-1997. Several species were not found alive (*Ensis arcuatus*, *Ensis ensis phaxoides*, *Ensis minor*, *Cerastoderma edule*, *Mya arenaria*, *Mya truncata*, *Macrura corallina cinerea* and *petricola pholadiformis*). Other species are new (*Ensis americanus*, *Crassostrea angulata/gigas*) or were found again after a period of several years (*Venerupis senegalensis*, *Spisula solida*). Also the beach-deposited material has changed over the years.

Literatuur

- Boer, T.W. en R.H.de Bruyne. Schelpen van de Friese Waddeneilanden. Fryske Akademy, Leeuwarden, Backhuys/U.B.S., Oegstgeest, 1991.
- Bruyne, R.H.de, R.A.Bank, J.P.H.M.Adema en F.A.Perk. Nederlandse naamlijst van de weekdieren (mollusca) van Nederland en België. Backhuys Publicers, Leiden, 1994.
- Gmelig Meyling, A.W. en R.H.de Bruyne: Zicht op Zee. Waarnemingen van veranderingen in de nabije kustzone door Strandmonitoring met Strandwachters. Stichting ANEMOON Heemstede, 1994.

Verse strandvondsten Egmond aan Zee 1976-1985

<i>Mytilus edulis</i>	(Mossel)
<i>Cerastoderma edule</i>	(Kokkel)
<i>Macra corallina cinerea</i>	(Grote strandschelp)
<i>Spisula solida</i>	(Stevige strandschelp)
<i>Spisula subtruncata</i>	(Halfgeknotte strandschelp)
<i>Ensis arcuatus</i>	(Grote zwaardschede)
<i>Ensis ensis phaxoides</i>	(Brede kleine zwaardschede)
<i>Ensis minor</i>	(Klein tafelmesheft)
<i>Phaxas pellucidus</i>	(Sabelschede)
<i>Tellina tenuis</i>	(Tere plaatschelp)
<i>Tellina fabula</i>	(Rechtsgestreepde plaatschelp)
<i>Macoma balthica</i>	(Nonnetje)
<i>Donax vittatus</i>	(Zaagje)
<i>Abra alba</i>	(Witte dunschaal)
<i>Chamelea striatula</i>	(Venusschelp)
<i>Venerupis senegalensis</i>	(Tapijtschelp)
<i>Petricola pholadiformis</i>	(Amerikaanse boormossel)
<i>Mya arenaria</i>	(Strandgaper)
<i>Mya truncata</i>	(Afgesneden gaper)

Verse strandvondsten Egmond aan Zee 1994-1997

<i>Crassostrea angulata/gigas</i>	(Portugese/Japanse oester)
<i>Mytilus edulis</i>	(Mossel)
<i>Spisula solida</i>	(Stevige strandschelp)
<i>Spisula subtruncata</i>	(Halfgeknotte strandschelp)
<i>Ensis americanus</i>	(Amerikaanse zwaardschede)
<i>Tellina tenuis</i>	(Tere plaatschelp)
<i>Tellina fabula</i>	(Rechtsgestreepde plaatschelp)
<i>Macoma balthica</i>	(Nonnetje)
<i>Abra alba</i>	(Witte dunschaal)
<i>Venerupis senegalensis</i>	(Tapijtschelp)